

Maskulin revolution?

Fire aktuelle og debatskabende bøger, der spænder fra snævert fokus på seksualiseret vold over en mere bred, populær diskussion af maskulinitet til mænds professionelle og private omsorgsarbejde

Anders Nyman, Olof Risberg, Börje Svensson: *Unge seksuelle krænkerere. Om overgreb og behandling.* Hans Reitzels Forlag 2003. 184 s. 220 kr.

Kenneth Reinicke: *Den Hele Mand – manderollen i forandring.* Det Schönbergske Forlag 2002. 219 s. 219 kr.

Katrin Hjort, Steen Baagøe Nielsen (red.): *Mænd og Omsorg.* Hans Reitzels Forlag 2003. 260 s. 268 kr.

Per Are Løkke: *Fædrenes Revolution. Mænd og maskulinitet i en ny tid.* Hans Reitzels Forlag 2003. 191 s. 198 kr.

Af Bitten Kristiansen

En kvik journalist på *Alt for damerne* skrev en klumme om 'soffpotatis'. Ikea kører åbenbart en reklamekampagne i Sverige, hvor de bruger ordene: "8 ud af 10 kvinder odlar soffpotatis" – frit oversat: 8 ud af 10 kvinder dyrker sofa-kartofler. Billedet i reklamen illustrerer angiveligt dette med et foto af en mand liggende i en sofa med popcorn, øl og fjernbetjening, mens kvinderne hygger sig sammen i baggrunden. Journalisten på *Alt for damerne* spinder nu en ende over, hvordan det er blevet for meget for svenske mænd, at de oftere og oftere bliver fremstillet 'dummere end de egentlig er' i reklamer – mens dette aldrig sker for kvinder. Kvinder bliver ikke fremstillet som værende dumme, mener svenske mænd. Det kan jo så diskuteres fra nu og til juleaften.

Det, jeg finder interessant i klummen, er ordlyden i reklamen – '... kvinder dyrker sofa-kartofler.' Det vil vi nemlig også se som et budskab i et par af de anmeldte bøger – nogle kvinder giver ikke mænd lov til at trænge ind i den hjemlige arena med alle dens feminine dyder. De planter dem i en ydre sfære, hvor de kan sidde og kigge på eller kigge på fjernsynet...

De fire bøger har overordnet samme fokus. Alle undersøger og beskriver de maskulinitets-muligheder i vores nutid.

Kenneth Reinicke når langt omkring med sin udgivelse *Den hele mand – manderollen i forandring*.

Reinicke skriver om maskuliniteter, om mænd og ligestilling, om mænd og faderskab, mænd og karriere med eksempel fra politiets verden, mænd og seksualitet, mænd og krise samt om mænd og vold. Hermed når han at dække mange aspekter af det at være mand – om end på en lidt populær facon.

De andre tre bøger tager udgangspunkt i ét område og udfører interessante og mere eller mindre dybdegående analyser på dette felt. Katrin Hjort og Steen Baagøe sætter med *Mænd og Omsorg* fokus på maskulint omsorgsarbejde i forhold til børn. Herunder diskuterer de og deres medskribenter mænd og pædagogisk arbejde, mænd og faderskab og generel børneforskning med fokus på drenge.

Per Are Løkke koncentrerer sig i *Fædrenes Revolution. Mænd og maskulinitet i en ny tid* om faderskabet, men når inden for dette felt også vidt omkring. Han taler bl.a. om faderskabets historie, de nye fædre, sønner, husligt arbejde og om mænds forhold til kvinder.

Unge seksuelle krænkerere

Den fjerde bog *Unge seksuelle krænkerere* viser gennem flere forskellige cases, hvordan man på det svenske Red Barnets 'Pojk-mottagningen' i Stockholm (en ambulant ungdomsklinik) arbejder pædagogisk og psykologisk med unge krænkerere. Der er i denne bog ikke lige så tydeligt fokus på maskuliniteter, som der er i de tre andre – men den beskriver et af de områder, som Reinicke kalder en af maskulinitetens mørke sider. For det viser sig nemlig, at kun fem procent af de unge krænkerere er piger, resten er drenge,

[...] der har haft dårlig kontakt med jævnaldrende kammerater, drenge der er blevet mobbet, eller som af andre grunde står uden for kammeratgruppen, og som måske er henvist til at lege med yngre drenge i nabolaget, mindre søskende eller stedsøskende. Den 14-årige [gennemsnitsalderen på unge krænkerere er 14 år] er i puberteten, og den aggressivitet som det at stå udenfor samt tidligere krænkelser har skabt, kan føre til en unormal form for seksualitet.

Der er således flest mandlige unge krænkerere, og ca. en tredjedel af disse er selv blevet seksuelt misbrugt. Samtidig er halvdelen af de unge mandlige krænkerere enten blevet fysisk mishandlet, forsømt af deres forældre eller har været vidne til vold i deres egen familie. Det er dog ikke muligt at adskille baggrunds-faktorer, der fører til seksualforbrydelse, fra faktorer,

der fører til andre former for forbrydelse, hvad drenge angår. Blandt kvindelige unge krænkerer er der derimod større sammenhæng mellem selv at være blevet seksuelt misbrugt og krænkeradfæren.

Det er dog en vigtig pointe for forfatterne, at selv om det ikke er ualmindeligt, at unge krænkerer selv har været udsat for seksuelle overgreb, er det tvivlsomt, om unge seksuelle krænkerer oftere er blevet misbrugt end unge, der begår andre former for lovovertrædelser. I forordet oplyses det, at seksualforbrydelser og andre forbrydelser i vid udstrækning begås af de samme personer. Unge seksuelle krænkerer er ofte karakteriseret ved mangelfuld social kompetence, høj impulsivitet, skoleproblemer etc., og deres opvækst har ligeledes ofte været præget af fysiske og seksuelle overgreb, omsorgssvigt og kaotiske familieforhold.

Men sådanne personlige og familiemæssige vanskeligheder er desværre ikke sjældne og kan ikke tjene til at afgrænse de unge seksuelle krænkerer fra andre vanskeligt stillede unge, som begår antisociale handlinger. Halvdelen af de personer, der begår seksuelle forbrydelser er også involverede i andre former for lovovertrædelser. Det tyder nemlig på, at mange seksuelle overgreb nærmere skyldes personens antisociale tendenser end en abnormt stærk seksualdrift. Det handler altså ikke om seksuel tilfredsstillelse, men snarere om at udøve magt over andre.

Efter at have slået dette fast fortsætter forfatterne med en kort og klar beskrivelse af Pojkmottagningens klientel, undersøgelsens empiri – 62 børn og unge (61 drenge og en pige), som har forgrebet sig på 82 børn. Gennemsnitsalderen er 14 år. Aldersspredningen varierer mellem otte og 17 år. Seks af børnene var under 12 år eller yngre. 13 af krænkerne var selv blevet seksuelt misbrugt. Seks af krænkerne var mentalt retarderede. Fire af ofrene var mentalt retarderede.

Herefter følger en række cases, hvor man dels præsenteres for seksuelle overgreb, som ældre søskende har begået mod yngre, seksuelle overgreb mellem stedsøskende samt seksuelle overgreb, der begås i plejefamilier, hvor plejebarnet misbruger yngre plejebørn eller biologiske børn i plejefamilien. Endelig beskrives de seksuelle overgreb, som begås af mindre børn.

Forfatterne har valgt ikke at bruge betegnelsen 'krænkerer' om disse børn, som endnu ikke har nået puberteten og ikke kan overskue konsekvenserne af deres handlinger. I stedet bruges betegnelsen 'seksuelle adfærdsproblemer', og det beskrives, hvordan man kan skelne mellem, hvad der er normal seksuel nysgerrighed i barndommen, og hvad der er afvigende.

Resten af bogen handler om det terapeutiske arbejde, Pojkmottagningen udfører. Det er forfatternes ambition at give et indblik i, hvordan de arbejder psykoterapeutisk med unge mennesker, der til at begynde med er uinteresserede eller direkte negative i forhold til samtalerne. Forfatterne viser, hvordan de tilpasser deres teknik til disse vanskeligheder og forsøger at vække krænkerens interesse for de indre

omstændigheder, der drev ham til de seksuelle grænseoverskridelser.

Selv at påtage sig ansvaret er centralt i arbejdet, og krænkeren skal hjælpes til gradvis at opgøre sine bortforklaringer og udflugter. Den selvforagt, der oftest skjuler sig bag denne facade af fornægtelse, har disse unge brug for at møde sammen med en voksen der er professionel, og som ikke forkaster dem [...] Man arbejder således aktivt med de unges tankemønstre. Ved at gøre krænkeren bevidst om disse, får han en mulighed for at forstå, hvordan forestillinger, som han huser, har bidraget til de grænseoverskridende handlinger. Et vigtigt aspekt ved det terapeutiske arbejde er at få krænkeren til at leve sig ind i sine ofres lidelser og udvikle empati med dem.

Bogen er uendeligt interessant! – Skræmmende og afskyvækkende, men interessant. Den er en rigt nuanceret blanding af facts, dybdegående analyser af cases og eftertanke. Forfatterne bevæger sig præcist og elegant i et tabubelagt felt. De viser en unik erfaring, som giver læseren mulighed for at forstå den unge krænkers følelsesmæssige tilstand. En forståelse, som er nødvendig for at hjælpe de unge til et ikke-grænseoverskridende liv, men måske også en forståelse, der kan være brugbar i forhold til at forstå og udvikle maskuliniteter!?

Maskulinitetens mørke sider

Kenneth Reinicke mener, som nævnt tidligere, at det er alt afgørende for 'manderollens forandring' at erkende maskulinitetens mørke sider. Han skriver:

Jeg er sikker på, at hvis der sker en blotlæggelse af mænds voldelige sider kan det være en meget smertefuld proces. Men på den anden side er det også vigtigt at pointere, at det er en proces, som giver nye muligheder hvis der kan etableres en forestilling om, at der faktisk kan gøres noget for disse mænd.

Reinicke beskriver det dilemma, mænds vold rejser: Det er de voldelige mænd, som har et problem, der rammer kvinderne, men det er for det meste kvinderne, der får tilbudt hjælp til at bearbejde deres problemer. Det gælder derfor om at lære mænd, at de er fuldstændig ansvarlige for deres voldelige handlinger og samtidig tilbyde dem nogle redskaber, som de kan bruge, inden frustrationerne bliver for overvældende.

Reinicke mener, at denne debat om mænd i krise er og har været overset og tabuiseret – "Dette til trods for, at mænd fylder i kriminalitetsstatistikkerne og samtidig udgør hovedparten af hjemløse og socialt og psykisk marginaliserede personer." Men, skriver han, det er også yderst kompliceret at skrive om mænds destruktive adfærd, fordi en kontrolleret, aggressiv adfærd i mange sammenhænge er en prestigegivende faktor i mænds liv.

Reinicke er fortalende for, at der bliver åbnet for et nuanceret syn på mænds forskellige muligheder og identiteter. Hans mål med bogen er at skrive det mandlige køn ind i kønsdebatten. Bogen fokuserer bredt, fordi han mener, der er brug for en samlet

præsentation af nogle af de områder, der har størst betydning for dannelsen af de traditionelle manderoller. Disse områder er ifølge Reinicke bl.a.: ligestilling, faderskab, karriere, seksualitet, krisesituationer og voldelig adfærd.

Ved gennemgang af disse områder viser det sig, at maskulinitet knytter sig til mænd og bestemte egenskaber ved at være mand både på det individuelle plan og i grupper af mænd. Maskuliniteten er overordnet defineret både ud fra det, den ikke vil være – homoseksuel – og det, den vil være – forsørger. Men når det er sagt, er der efterhånden flere muligheder for at handle og tænke anderledes som mand. Kønnen er på ingen måde udvisket, men inden for visse områder er der sket en lille glidning i forhold til kønsstereotyperne. Den største hindring for virkelig forandring er dog, ifølge Reinicke, at mænd stadig ikke i særlig grad føler trang til at blande sig i kønsdebatten.

Reinicke skriver bredt, lettilgængeligt og uden vanskelige analyser. Han henvender sig til læseren, der ønsker hurtig, bred information om nogle synspunkter i kønsdebatten. For at Reinickes bog skulle blive rigtig interessant, skulle han have fastholdt ét fokus. Han kunne have koncentreret sig om 'maskulinitetens mørke sider', fordi det tydeligvist er på dette felt, at Reinicke har sin viden og sit engagement, og derfor er det en skam, at han forsøger at brede sig så meget, som han gør.

Desuden falder han i nogle lidt uheldige fælder af og til – f.eks. er hans brug af rollebegrebet ugenomtænkt og trækker derfor forkerte konnotationer med sig. Bogen mangler for mig at se fokus og videnskabelighed, hvis den vil skrive sig ind i kønsdebatten på et brugbart niveau

Mænd i en kvindeverden

Katrin Hjort og Steen Baagøe Niensens *Mænd og Omsorg* er til gengæld fokuseret og videnskabelig. Bogen indeholder ti artikler, der alle koncentrerer sig om mænds omsorg i forhold til børn. I indledningen skriver de:

Mænds omsorg er et tema, som gør sig godt i medierne. Det er så at sige smart - og godt stof - at fremvise omsorgsfulde mænd, især hvis de åbenlyst kan bevare almindelig 'mandlig' selvrespekt. Men medierne skildrer sjældent vanskelighederne og træghederne i forandringsprocesserne.

Disse forandringsprocesser indeholder nemlig betydelige modsætninger, dilemmaer og ambivalenser. Denne antologi peger ind i dette problemfelt. Et problemfelt, som kan udtrykkes sådan:

'Mandlighed' [...] har gennem det tyvende århundrede "været defineret som det, der ikke har med børn at gøre" mens 'omsorg' er blevet set som en kvindelig gerning. Omsorgsbegrebet er således som udgangspunkt kvindeligt konnoteret - så hvordan kan det forbindes med mænd? Hvis omsorg er kvindeligt, kan mænd så overhovedet yde omsorg? Hvis de gør, bliver de så kvindelige? Eller yder mænd en særlig slags omsorg, som er anderledes end kvinders? Og hvis de gør, hvordan kan man så skelne denne mandlige

'omsorgsrationalitet' fra den 'systemrationalitet', der er blevet defineret som ikke-kvindelig – eller mandlig?(...)

Udgangspunktet for denne antologi er, at kønnene er i forandring, og at betydningerne af maskulinitet og femininitet derfor også er i voldsom forandring.

Denne udvikling kalder på nye begreber og nye forståelser – derfor denne bog. Hjort og Baagøe ønsker at begribe det modsætningsfyldte og de forandringsmuligheder, det rejser.

Antologiens sidste indlæg er faktisk det, der fastslår det ønske, redaktørerne har for hele antologien. Jan Kampmann afslutter antologien med artiklen "Køn er bare noget vi leger!" Et gennemgående argument i diskussionen om flere og mere nærværende mænd i familien – og i professionel omsorg - har været, at "de stakkels drenge" skulle lide under en kvindelig dominans i institutionerne og savne mandlige rollemodeller. I forhold til dette konkluderer Kampmann:

Køn står til diskussion, formes og omformes, repræsenteres og forhandles på forskellig vis og bør derfor selvfølgelig også udgøre et væsentligt kampfelt i sammenhæng med daginstitutionens pædagogiske refleksioner. Når det kan være ønskeligt med flere mænd, vil det derfor i dette perspektiv være, fordi vi ud fra demokratiske og ligestillingsintentioner mener, at det kan være vigtigt, at børn – drenge som piger – bliver præsenteret for et varieret udbud af voksne, der forvalter køn på en mangfoldighed af måder.

Det er altså antologiens sigte, at præsentere en mangfoldighed af forståelser af køn.

Baagøe lægger i antologiens første del ud med artiklen "Mænd søges!" Artiklen introducerer diskussionen om behovet for mænd i daginstitutioner. Den viser, at ønsket om mænds deltagelse i opdragelsen af børn ikke er nyt, men har eksisteret længe om end side om side med en traditionel forståelse af mænd, der ikke inkluderede en forventning om deltagelse i dette arbejde. Traditionelt set har det ikke været en realitet, at 'rigtige mænd' involverede sig i nærværende og omsorgsfuld kontakt med børn. Mænd i omsorgsarbejde repræsenterer derfor nye former for maskulinitet og betræder nye stier.

Monica Schrøder fortsætter med artiklen "Det kræver sin mand at have et tøjjob". Denne artikel præsenterer resultaterne fra en undersøgelse af, hvordan pædagogernes fagblad *Børn & Unge* har behandlet spørgsmålet om mænd i daginstitutioner over en tolvårig periode fra 1988-2000. Gennem citater fra mandlige pædagoger, der har udtalt sig til fagbladet, viser artiklen mange af de problemstillinger, som mandlige pædagoger oplever i deres dagligdag. Men analysen viser også, hvordan fagbladet selv er med til at konstruere nogle meget stereotype og firkantede mandebilleder.

Mændene fremstilles i starten af 1990'erne entydigt som ofre for en dominerende kvindekultur, i midten af perioden idealiseres 'den mandlige omsorgskompetence', mens begejstringen brat

forstummer, da pædofilidebatten fra 1998 potentielt dæmoniserer alle mænd.

Jo Krøjer beskriver i "Når farmand kommer hjem" resultaterne af en analyse af kønsarbejdsdelingen på de socialpædagogiske arbejdspladser. Krøjer viser, hvordan der på sådanne arbejdspladser eksisterer en meget traditionel arbejdsdeling mellem mænd og kvinder. Denne tendens kan forstås som en bestræbelse på at gøre forholdene på institutionen så 'hjemlige' som muligt for brugeren.

Kvinderne yder omsorg og pleje, mens mændene forventes at indtage den typiske 'far-rolle' og fungere som bipersoner, der tager sig af fysiske, udfordrende mandligt konnoterede aktiviteter. Kvindens arbejde er uden prestige, mens manden udfører 'det egentlige' arbejde! Det interessante er her, at meget få af pædagogerne faktisk konstruerer deres egne familier efter disse stereotype retningslinjer – men på arbejde i institutionen godtages det af mange kvinder uden spørgsmål ...

Peter Møller Pedersen analyserer i sin artikel "Når mænd skal være pædagoger" Viborg Seminariums store kampagne i 1990'erne for at rekruttere mænd til pædagoguddannelsen. Artiklen beskriver de forskellige perspektiver, der fandt sammen i kampagnen: et pædagogisk, et ligestillings- og et spirende mandebævegelsesperspektiv. Men artiklen kritiserer også de essensforståelser af køn, kampagnen tog udgangspunkt i. Ligesom den vurderer, at kampagnen måske nok var en nødvendig provokation, men at den ikke trænger til gentagelse.

Katrin Hjort foretager i sit indlæg "Mænd er forskellige... gør mænd en forskel?" en analyse af en række interview med tre nyuddannede mandlige pædagoger. Hun beskriver, hvilke dilemmaer de oplever i arbejdet, og hvilke strategier de anlægger for deres arbejdsliv. De tre interviewede viser tre helt forskellige arbejdsstrategier – og spørgsmålet er, om det også kan forstås som tre forskellige forsøg på at håndtere nogle mere generelle problemer i mødet med det pædagogiske arbejde? Artiklen peger nemlig også på en særlig 'udfordringsdiskurs', som de tre mænd – i modsætning til mange af deres kvindelige kolleger – benytter sig af, når de taler om deres arbejde.

I den næste artikel "Vi trænger til nye kræfter, sagde lederen, og ansatte en mand" runder Baagø temaet om mænd i professionelt omsorgsarbejde af med en præsentation og diskussion af resultaterne fra den eksisterende forskning (egen og andres) om mænds praksis og oplevelser i daginstitutioner. Denne artikel konkluderer bl.a.

[...] at ønsket om 'flere mænd' i institutionerne ikke kun skal ses som et spørgsmål om køn i snæver forstand, men forstås i sammenhæng med de forandrede vilkår for omsorgsarbejdet i familierne og de igangværende moderniserings- og professionaliseringsbestrebelselser i organisationerne.

Med artiklen "Hvor er barnets far" flyttes fokus fra den professionelle arena til den private. Svend Aage Madsen indleder antologiens anden del og præsenterer

i sin artikel resultaterne fra en undersøgelse af fædre og fødsler. Undersøgelsen viser, at selvom mødre og fædre – især inden fødslen – fortæller forskelligt om deres forventninger til forældreskabet, har fædre lige så gode forudsætninger for at knytte sig til og leve sig ind i barnet, som mødre har. Og de gør det i den udstrækning, de er sammen med barnet ... Den moderne far ønsker, ifølge denne artikel, nærvær og tæt kontakt til sine børn.

Den næste artikel viser samme tendens. I Søren Smidt og Kim Rasmussens "Det er bare min far" får vi ny viden om nutidens fædre set fra børnenes perspektiv. Nogle børn har taget billeder af deres fædre og fortæller om dem. Disse billeder og fortællinger viser både traditionelle og helt forandrede mønstre i far-barn relationen.

Billederne forbinder fædre med både engagement og distance, fællesskab og frihed, konkurrence, leg og praktisk omsorg, men også med de forandrede familiemønstre i det senmoderne samfund og det dermed forbundne farvel til det selvfølgeligelige samvær i samme husstand – fra børnene fødes, til de flytter hjemmefra.

Børnenes billeder bidrager således til en udforskning af fædre som omsorgspersoner og giver en øget indsigt i de forandringer, der sker på dette felt pt.

Maren Bak og Margareta Bäck-Wiklund går videre ad samme sti og tager i deres artikel "Den gode stedfar" hul på en helt uopdyrket problemstilling i fædre- og familieforskningen i Danmark – nemlig stedfædrenes omsorg for de børn, de bor sammen med. Artiklen præsenterer resultater fra en ny svensk undersøgelse, der viser,

[...] at mange stedfædre både praktisk, økonomisk og følelsesmæssigt tager ansvar og udøver omsorg i relation til deres 'papbørn' i et omfang, der er lige så stort – eller større – end de biologiske fædre.

Forfatterne arbejder med en social dimension i deres undersøgelse, der viser, at specielt stedfædre fra arbejderklassen tager ansvar 'som en far', mens middelklassens stedfædre snarere forsøger at være 'som en voksen ven' for børnene.

Antologien indeholder en række inspirerende og fagligt interessante artikler – og er alt i alt velskrevet og nuanceret!

Ligestillingens ABC

Den sidste udgivelse i denne anmeldelse kommer fra Per Are Løkke med titlen *Fædrenes Revolution. Mænd og maskulinitet i en ny tid*. Løkke håber, at bogen vil fungere som et kort, mænd kan orientere sig efter i ligestillingens landskab. "Bogen er ment som en indføring i ligestillingens ABC. Hvis fædre ikke mestrer denne ABC, ender de hurtigt ude på sidelinjen i forhold til familieliv, kvinder og børn". Det lyder jo da som et prisværdigt, men noget ambitiøst og uendeligt projekt. Og hvor seriøst det skal forstås, er jeg stadig i tvivl om. Løkke skriver f.eks. om en manual, han selv flere gange i sit liv har slået op i for at finde ud af,

hvordan f.eks. husholdning rent praktisk løber af stablen. Men hvis han mener, at man på samme måde kan nedskrive en manual om, hvordan ligestilling bør fungere i familielivet, er jeg bange for, at han har misforstået ligestillingens opgaver ... Bogen er ellers teoretisk funderet, analytisk og når med sit skarpe fokus på familielivet langt omkring. Den er underholdende og spændende at læse. Først afdækkes faderskabets historie. Løkke skriver:

I vore dages kultur har vi ingen faderskabstraditioner, som bekræfter mænds betydning som fædre i hjemmet. Vi har kun én stor fortælling om faderen. Det er faderen, der forsørger sin familie via arbejdet. Hvis vi vil skabe familier, der også er mænds familier, må vi nødvendigvis ændre vores opfattelser af forholdet mellem mænd og kvinder, og mellem voksne og børn. Vi har brug for en ny forståelse, som værdsætter mandens såvel som kvindens bidrag til børns opvækst.

Familiens overlevelse afhænger ikke længere af mandens evne til at forsørge. Dermed er de traditionelle grundbetingelser ændret. Kvinden kan lige så vel forsørge og manden være den primære omsorgsperson, eller de kan vælge en helt anden konstruktion. Men det kræver en ændring i forståelsesmønstrene. Maskuliniteten skal omkodes, skriver Løkke senere. Det er hans erfaring, at mænd falder tilbage i gamle rollemønstre, så snart der opstår konflikter, og derfor må de maskuline handlemåder omkodes – så mænd kan være i de nye roller, de får mulighed for at afprøve. Løkke kommer også ind på mænds voldelige adfærd.

Det kan se ud til, at mænd i al almindelighed er tilbøjelige til at projicere egen smerte og lidelse over på kvinden. Det er ikke kun voldelige mænd, der har denne tendens. Vi har også set, at det er et gennemgående træk hos nutidens fædre. Kvinden er skyld i hans problemer. Det er hendes skyld at ligestillingen ikke lykkes for ham. Mænd siger ikke: "Lad os finde sammen og forandre vores faderroller, lad os møde kvinderne på nye måder, lad os tage mere ansvar for huslige pligter og børneomsorg [...]" I stedet siger de: "Det er kvindernes skyld, vi ikke forandrer os."

Det er altså også hans antagelse, at mænd må tage ansvaret for deres egne handlinger og ønsker om handlinger og forandringer. Både i store og små tilfælde gennem livet. Vil mænd f.eks. ikke ende som 'soff-potatis', må de selv se at lette bagdelen og ændre den opfattelse, Løkke mener, eksisterer blandt mange kvinder: "Det er alligevel for besværligt at lade ham gøre rent, skifte babyen, give børnene tøj på, for han gør det jo ikke, som jeg vil have det. Så lad ham bare sidde i sofaen."

Nu er det mændenes tur til at vende hjem og møde alle de mange udfordringer, som venter på at blive taget op. I fremtiden vil mænd ikke længere opnå deres sejre på de offentlige skuepladser, men i den nærmeste familie, når det lykkes dem at overskride sig selv. Denne vendten hjem bliver fremtidens mandssritual. Fremtidens mand må kæmpe for sin ret og tage sit ansvar. Løkke fortsætter:

Samtidens fædre står tilsyneladende over for enorme udfordringer. De skal ændre maskuliniteten og faderskabets sprog radikalt. De skal forandre selve grundlaget for den defensive maskulinitet. De skal bidrage til at skabe et faderskab, der kan samarbejde med kvinder. De skal være med til at skabe en maskulinitet, der kan integrere følsomme og nære sider af tilværelsen. De skal skabe en mere rummelig og fleksibel maskulinitet. De skal skabe et mandligt nærhedsprincip side om side med det moderlige, som ikke er dikteret af maskulinitetens adskillelseskramper.

"Hørt" får jeg lyst til at råbe og læser højt for min kæreste, som da også må kunne forstå, at det ville være fantastisk, hvis denne forandring kunne komme i gang, så ville ligestillingen måske blive en realitet. Han nikker og kan godt forstå min begejstring. Men øjeblikket efter er vi begge røget lukket tilbage i hverdagen, da snakken pludselig falder på indkøb til aftensmaden og efterfølgende tilberedning...

Alle fire bøger er spændende læsning, de er ikke lige akademiske, men ikke desto mindre alle aktuelle og debatskabende. De spænder fra snævert fokus på seksualiseret vold, over mere bred populær diskussion af maskulinitet, til mænds professionelle og private omsorgsarbejde. Desværre tror jeg, bøgerne har flere kvindelige end mandlige læsere – og det fremhæver nærmest samtlige forfattere også som det store problem! Så den maskuline revolutionen lader nok vente på sig ...

Bitten Kristiansen er cand.mag. i dansk og informationsvidenskab og arbejder som annoncemedarbejder ved Lokal-Bladet Budstikken i Fredericia.